

MOSCOW — Trung Đông và Bắc Phi bi bao phủ b i làn sóng bất bình cu a nhân dân đối v i các chính phủ đô c tài.

Nh ng ở đây, trên lãnh thổ cũ cu a Lenin, trong không gian cu a Liên Xô cũ, các nhà cầm quyền v i bàn tay sắt vẫn giữ đ i c thể th ng phong.

Khả năng sống sót cu a họ là i nhắc nh i đ u sức làm cho nh ng ng i nghĩ rằng viê c lâ t đô chế đô đô c tài bằng mô t phong trào quân chúng rô ng r i nhất đi nh sẽ đem la i mô t chế đô dân chủ đây sức sống pha i ti nh ngô .

Thí dụ nh ngài tô ng thống đã ta i vi i nhiều nhiê m kỉ Belarus, mô t n c cô ng hòa Xô Viết cũ, đã giành thêm đ i c mô t nhiê m kỉ n a vào tháng 12 năm ngoái v i 80% phiếu bầu, sau đó, khi kết quả cuê c bầu c bi coi là không thể chấp nh n đ i c, ông ta đã tấn công quyết lê t phe đối lâ p. (T đó không còn thấy ai nhắc đến họ n a).

Kazakhstan, mô t vi i tô ng thống th m chí còn cầm quyền lâu h n đã t phong cho mình danh hiê u “lãnh tụ cu a quốc gia”.

So v i ông ta thì Vladimir Putin cu a n c Nga, ng i ma nh nhất trong số nh ng ng i cầm

quyền hâu Xô Viết, chỉ là mô t ng i m i, ông ta chỉ v a năm quyền đ c có m i năm mà thôi.

Cách đây gần hai thập niên, cùng với sự sụp đổ củ a chủ nghĩa cộng sản n Liên Xô, ng i ta tin rằng quyền l c khu vực này chẳng mấy chốc sẽ đ c thi theo cách khác: Các n c cộng hòa đ c lập m i, thoát thai từ xiềng xích củ a chủ nghĩa toàn trị, sẽ chấp nhận những cuộc bầu c t do, đa đảng và các ph ng tiêu truyền thông đa i chúng đ c r p c ng răn.

Nh ng những hi vọng này hóa ra là quá sớm, hoặc là ngây thơ. Trong những năm 1990, sự tan rã củ a Liên Xô đã gây mê hỗn loạn – rõ nhất là Nga – và đ đáp lại, mô t liên đoàn các nhà đ c tài đã xuất hiện, họ thê nguyên là sẽ đem lại ô n đi nh và sự phát triển kinh tế. Mô hình dân chủ, từng đ c kẻ ng đi nh ph ng Tây, không đ c các n c này tin nhiệm.

Vì vậy mà ngay cả khi c n chấn đ ng Ai Cập, Libya và các n c Arab khác đã thu hút đ c sự chú ý trên khắp các vùng lãnh thổ củ a Liên Xô cũ thì các nhà lãnh đ o trong khu vực vẫn tin rằng họ không bị đe dọa.

“Trong quá khứ họ đã chu n bi cho chúng ta ki ch ba n t ng t , nh ng bây gi có vẻ nh ng i ta sẽ có gắng th c hiện nó”, t ng thống Dmitri Medvedev, ng i đ c ông Putin ba o tr , đã ca nh cáo nh thế. “Nh ng ki ch ba n này không thể nào diễn ra đ c”.

Suy tàn củ a phong trào dân chủ đ c pha n ánh trong vụ bắt gi mô t số nhà lãnh đ o phong trào đối lập Nga trong cuộc mít tinh diễn ra vào ngày 31 tháng 12 ở Moskva – mô t trong những cuộc pha n đối th ng kỉ nhằm ba o vệ điều 13 hiến pháp Nga, tức là điều ba o đa m quyền t do lập h i.

Những vụ bắt b này đã không ta o ra bất kì sự pha n đối công khai nào, ng i dân vẫn tiếp tục sống cuộc đ i củ a mình. Không nh Tunisia.

Những chính khách đối lập đó – nay đã đ c tha – lại có mặt trong cuộc mít tinh vào

ngày 31 tháng 1 v i hi vo ng rằng Ai Câ p sẽ truyền ca m h ng và sẽ kích thích ng i dân, qua ng tr ng Triumphal ở Moskva sẽ có tinh thân nh qua ng tr ng Tahrir ở Cairo.

“Tất ca chúng ta đều theo dõi các s ki n ở Ai Câ p”, Boris Nemtsov, c u phó thu t ng nói v i đám đông.

“Mubarak cầm quyền ở đây nh ng 30 năm, h n là mô t tên ăn cắp, mô t ke tham nh ng”, Nemtsov nói. “H n có khác gì các nhà lãnh đ o cu a chúng ta?”

Dân chúng hô n: “N c Nga không có Putin!”. Nh ng mô t lần n a xã hô i không đi theo ho . Có ve nh không có đến 1.000 ng i tham gia mít tinh.

H n n a, nhiều ng i không còn tre n a. Điều đó giúp gia i thích tai i sao ba o loa n la i hay xa y ra trong nh ng giai đo n khó khăn h n. Khác v i Trung Đông dân chúng ở Nga và nhiều n c công hòa Xô Viết cũ đang già đi. ở đây có ít ng i sẵn sàng th c hi n nh ng nô i dân y đ c tr ng cho tu i tre – ca trên đ ng phố lẫn trên Facebook và Twitter.

Thế hê già nua n lên d i chính quyền Xô Viết, bi ki m soát g t gao đến m c chế đô c tài hi n nay đ c coi là tốt lắm rồi. Ho cũng đ c h ng nhiều quyền t do kinh tế h n.

Ngay ca trong sáu n c công hòa Xô Viết cũ, n i đa số dân là ng i theo đ o Hôi, các s ki n ở Trung Đông cũng không tai o ra nh ng h u qua đáng kê nào.

Dù sao m c lòng, tr c mắt, ba o l c giúp cu ng cổ vi trí cu a các nhà đô c tài vì nó làm cho giá dầu tăng lên đô t ngô t và nh ng nên kinh tế đ a vào dầu khí nh Nga, Kazakhstan và Azerbaijan sẽ đ c l i.

Thế hê các nhà lãnh đ o h u-Xô Viết hi n nay còn biết l i du ng tâm lí s h i tr c s mất ôn đi nh và nghèo đói hoi nh ng năm 1990, ho biết rằng trong nh ng giai đo n khó

khăn ng i dân th ng thích tr t t đô c đoán h n là nên dân chu đây hỗn loạn.

Trong mô t buổi nói chuyê n trên đài phát thanh Echo of Moscow ng i ta đã bàn về vấn đề ta i sao ng i biê u tình tr n ngâ p đ ng phổ Trung Đông, còn ta i Moskva thì không. “Nhân dân ta đã chi u đ ng và còn tiếp tu c nh n nhu c chi u đ ng”, Georgi Mirsky, mô t nhà phân tích chính trị có tiếng, nói nh thế. “Vì con ng i Xô Viết vẫn còn sống – đây chính là lí do! Tâm lí cu a ng i dân (hay ít nhất là phân l n ng i dân) ch a thay đ i đến m c ca m nh n đ c h ng vi cu a t do”.

Dĩ nhiên là cũng có mô t vài ngo i lê . Đây là các n c vùng Baltic — Estonia, Latvia và Lithuania — các n c này đã ra nhâ p EU và chấp nhâ n các tiêu chu n đa o đ c cu a ph ng Tây. Nh ng tr c đây ho vẫn sống bên lê cu a Liên Xô và chi tr thành mô t phân cu a n c này khi bi Stalin xâm l c trong th i gian diễn ra Chiến tranh Thế gi i II mà thôi.

Ngay ca cái go i là nh ng cuô c cách ma ng màu diễn ra trong thâ p ki v a qua Ukraine, Kyrgyzstan và Georgia, đ c m i ng i coi là s đo a n tuyên t v i chế đô đô c tài, cũng đã đánh mất tinh thần vốn có cu a chúng rồi.

Ukraine, sau khi dân chúng to thái đô bất mãn v i cuô c Cách ma ng Cam, mô t vi tô ng thống m i đã đ c bâu vào năm ngoái, ông này đã theo g ng Putin và tiến hành đàn áp phe đối l p.

Cuô c kh i nghĩa hôi năm ngoái Kyrgyzstan đã l t đô nhà lãnh đa o đã t ng l t đô ng i tiên nhiê m. Kết quả là các chính khách cu a các n c láng giềng Trung Á v i Kyrgyzstan hiê n nay khã ng đi nh rằng ho cân mô t chính phủ trung ng tâ p quyền ma nh đê tránh xa y ra tr ng h p nh Kyrgyzstan.

“Chúng ta pha i nuôi ng i dân cu a mình, lúc đó chúng ta m i có thể ta o ra nh ng điều kiê n đê nhân dân có thể tham gia vào chính trị , Nurlan Uteshev, đa i diê n cu a đa ng cam quân Kazakhstan nói nh thế.

Putin, thu t ng Nga và là c u (cũng có thể là ca trong t ng lai n a) tô ng thống th ng

xuyên nhắc đến thí dụ cu a n c Ukraine láng giềng. “Chúng ta không đ c đê xa y ra quá trình Ukraine-hóa đ i sống chính trị c Nga”, ông Putin ca nh báo nh thế.

Có mô t th i gian đ ng nh Georgia đã đ ng vào hàng ngũ tiên phong cu a làn sóng dân chủ . Nh ng năm 2007, t ng thống Mikheil Saakashvili, mô t đồng minh thân c n cu a Mĩ, đã đàn áp khốc liệt c c ng đối lập. Hi n nay nh ng ng i ca nh tranh v i ông ta nói rằng ông ta cũng chă ng h n gĩ Putin.

Nh ng ng i u ng hô Saakashvili ba o vê ông ta bằng cách nói rằng ông ta sẽ không tìm cách c la i thêm mô t nhi m kỉ n a khi nhi m kỉ này kết thúc vào năm 2013. Họ ba o rằng ông ta đã thu đ c nh ng thành t u to lớn trong viên c hi n đa i hóa Georgia, và còn nói thêm rằng hi vọng ca i ta o đất n c đã hu p lẫn quá lâu trong hệ thống Xô Viết chi trong mô t đêm là hi vọng hão huyền.

Đây là đi p khúc th ng đ c nhắc t i. Janez Lenarcic, mô t nhà ngoa i giao, đ ng đầu Văn phòng thúc dâ y dân chủ cu a t ch c OSCE, đã g p nhiều khó khăn trong viên c thuyết phục các n c này n i lo ng nh ng biên n pháp ki m soát.

“Khái ni m ô n đi nh có vai trò quan tro ng c đây”, Lenarcic nói nh thế. “Họ ba o: ‘Chúng tôi cần nhiều th i gian h n, chúng tôi pha i tiến v i tốc đô cu a mình’. Còn chúng tôi thì tra i i rằng ô n đi nh trong dài ha n chi có thể diễn ra v i nh ng đi nh chế dân chủ đầy sức ma nh, ch không pha i v i nh ng cá nhân vì cá nhân không thể nào sống mãi đ c.”

Nh ng ông nói rằng ông là ng i la c quan, mắ c dù có s t rở trê . Quan đi m cu a ng i dân có thể thay đ i. Cuô c điều tra đ lu n gần đây đã ho i ng i Nga: họ thích tr t t (ngay cả khi pha i hi sinh mô t số quyền cu a họ) hay dân chủ (ngay cả khi nh ng phân t phá hoại có thể góc đầu dâ y). Tr t t thắng, tỉ lệ là 56% trên 23%.

Nghe có vẻ không mấy khích lệ , nh ng cách đây m i năm tỉ lệ là 81% trên 9%.

Nguồn: The Lands Autocracy Won't Quit

© Phạm Nguyên Tráng